

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет прикладних наук (Литва)
Інститут транспорту та телекомунікацій (Латвія)
«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)
Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луцький національний технічний університет
Одеський національний економічний університет
Головне управління Державної казначейської служби України у Полтавській області

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали V Міжнародної науково-практичної
конференції**

23 листопада 2023 р.

Полтава
2023

УДК 336.7 (06)
М.34

Редакційна колегія:

С. В. Онищенко, д.е.н., професор, директор навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права; С. Б. Єгоричева, д.е.н., професор; В. А. Кулик, д.е.н., професор; Л. О. Птащенко, д.е.н., професор; О. С. Вовченко, к.е.н., доцент; Л. А. Свистун, к.е.н., доцент; Ю. С. Худолій, к.е.н., доцент.

М.34 Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 23 листопада 2023 р. Полтава: НУПП, 2023. 151 с.

ISBN 978-966-616-184-3

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються актуальні проблеми та перспективи розвитку економічних відносин на ринку фінансових послуг у контексті світового досвіду та українських реалій; теоретичні та методичні аспекти забезпечення безпеки фінансового ринку України в умовах нестабільного економічного середовища; шляхи та методи управління фінансами суб'єктів підприємництва; проблеми обліку і оподаткування підприємств; сучасні тенденції та проблеми грошово-кредитного ринку України.

Участь у конференції взяли науковці та практики з Баку, Бамберга, Сучави, Таллінна, Берегового, Вінниці, Донецька, Житомира, Ірпеня, Києва, Луцька, Одеси, Полтави, Сум, Ужгорода.

Призначений для фахівців фінансового ринку, працівників фінансової сфери, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 336.7 (06)

ISBN 978-966-616-184-3

© Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка

*Єгоричева Світлана Борисівна,
доктор економічних наук, професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)*

КОНЦЕПЦІЯ OPEN BANKING ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПЛАТІЖНОГО РИНКУ

Open banking (відкритий банкінг) є відносно новою концепцією у сфері фінансових технологій. Перші кроки до її формування були зроблені в Європейському Союзі разом з прийняттям у 2007 році Директиви про платіжні послуги, яка заклала основи створення єдиного ринку платіжних послуг та сприяла появі інноваційних платіжних сервісів. Необхідність подальшого врегулювання та гарантування безпеки їхньої діяльності призвела до ухвалення у 2015 році нової, так званої другої Директиви Європейського парламенту і Ради про платіжні послуги (PSD2) [1], що набула чинності на початку 2018 року.

Відповідно до PSD2, фінансові установи, насамперед, банки повинні надати третім сторонам, які беруть участь у наданні платіжних послуг, доступ до визначеного кола даних клієнтів (зокрема, баланс рахунку, історія трансакцій тощо), безумовно, за згоди останніх. Доступ забезпечується за допомогою API (англ. *application programming interface*), тобто певного комплексу способів взаємодії двох програмних компонентів. Як результат, споживачі фінансових послуг отримують можливість застосовувати новітні платіжні технології для оплати товарів та послуг, агрегувати свої рахунки у єдиному додатку для більш ефективного керування власними фінансами, використовувати інноваційні фінансові продукти. У цьому і полягає зміст відкритого банкінгу, який завойовує все більшу популярність у сучасному світі.

Звичайно, лідером за кількістю користувачів цього сервісу є Євросоюз, де створені всі інституційні умови для його розвитку. У 2020 році серед 24,7 млн індивідуальних користувачів *open banking* по всьому світові, 12,2 млн були європейцями. Передбачалося, що щорічний темп поширення відкритого банкінгу у 2020-2024 роках становитиме 50%, і до 2024 року кількість його користувачів у світі досягне 132,2 млн осіб (у тому числі, 63,8 млн осіб – у країнах ЄС). Найменший рівень його розвитку спостерігається у країнах Північної та Латинської Америки [2].

В Україні нормативна база для розвитку *open banking* була закладена прийняттям у 2021 році нового Закону України «Про платіжні послуги» [3], який враховує всі вимоги PSD2 для забезпечення процесів євроінтеграції вітчизняного фінансового ринку. Зокрема, у главі 4 цього закону зазначається, що надавачі платіжних послуг з обслуговування рахунку зобов'язані у порядку, встановленому НБУ, забезпечувати можливість постійного доступу в режимі реального часу до рахунків своїх користувачів банкам та іншим надавачам платіжних послуг, що отримали право на надання нефінансових платіжних послуг. При цьому такий доступ надається за усвідомленої згоди користувача рахунку, яка може стосуватися: конкретного стороннього надавача платіжних послуг; конкретного рахунку; конкретної нефінансової платіжної послуги, на яку він надає свою згоду, та конкретного обсягу інформації щодо рахунку і користувача такого рахунку. Особливу увагу планується приділяти захисту користувачів від кіберзагроз та належній стандартизації API.

У серпні 2023 року Національний банк України затвердив Концепцію відкритого банкінгу [4], що визначає напрями розвитку, дорожню карту та ключові вимоги до впровадження в Україні відкритого банкінгу, який повинен запрацювати у нашій країні з 2025 року. Відповідно до неї, вітчизняна концепція *open banking* дещо відрізняється від європейської, оскільки передбачає запровадження центрального технологічного

оператора платіжних послуг (так званого HUB). HUB виконуватиме різні операційні, інформаційні та технологічні функції, пов'язані з наданням платіжних сервісів. Передбачається, що HUB значно спростить підключення банків, платіжних провайдерів та інших учасників до системи обміну даними.

Оскільки в умовах відкритого банкінгу сторонні надавачі платіжних послуг отримують через API доступ до даних користувачів та матимуть змогу ініціювати платежі від їх імені, підвищуються вимоги до безпеки таких платежів. Для цього застосовуватиметься механізм посиленої автентифікації користувачів (англ. *strong customer authentication, SCA*), що передбачено статтею 68 закону про платіжні послуги.

За наявною інформацією, на даний час ініціативи відкритого банківського обслуговування залишаються ще на дуже ранніх стадіях реалізації навіть у ЄС, де правила *open banking* вже повністю діють. Учасникам платіжного ринку й регуляторним органам потрібно докласти багато зусиль, щоб підвищити обізнаність, довіру споживачів і досягти масштабу. Створення безпечної та повноцінної міжгалузевої екосистеми обміну даними займе ще більше часу. Втім, вже зараз зрозуміло, що відкритий банкінг відкриває нові горизонти розвитку як для ринку платіжних послуг, так і для фінансового сектору, загалом. Зокрема, досвід Євросоюзу свідчить про широкий спектр послуг і інструментів, доступних вже сьогодні:

- агрегація рахунків у різних банках на одній платформі, з можливістю аналізу інформації за ними, контролю транзакцій та залишків;
- планування витрат, встановлення бюджетів у розрізі категорій, рекомендації «фінансового радника» щодо оптимізації витрат;
- налаштування регулярних платежів із рахунків або, навпаки, поповнення рахунку, у тому числі, через зовнішній платіж безпосередньо у додатку банку, рахунок якого поповнюється;
- автоматичне здійснення кредитного скорингу у разі подання кредитної заявки;
- вибір опції «оплата частинами» під час здійснення покупки, оскільки миттєво здійснюється перевірка кредитоспроможності користувача;
- автоматичне підтвердження доступності коштів на рахунку для здійснення миттєвих платежів онлайн без додаткових комісій тощо.

У той же час, будь-якій учасник фінансового ринку, який бажає успішно брати участь у цьому інноваційному середовищі, має здійснити радикальний перегляд своєї довгострокової стратегії, а також своїх технологічних і операційних можливостей для забезпечення відповідності новим вимогам.

Література

1. Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L2366>.

2. Number of open banking users worldwide in 2020 with forecasts from 2021 to 2024, by region. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1228771/open-banking-users-worldwide/>.

3. Про платіжні послуги : Закон України від 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

4. Національний банк України. Концепція відкритого банкінгу. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kontseptsiya-vidkritogo-bankingu-v-ukrayini>.